מעריב סופהשבוע - המגזין
עמוד 12 , 27/08/2014 , 26.19 x 29.92
כתבים: כרמית ספיר ויץ
43996720

סדרת חינוך | פרק 1

מי נותן את ההוראה

לא רק משרד החינוך, גם העמותות מתכוננות לפתיחת שנת הלימודים תשע"ה: מעניקות שעות חונכות, מאתרות תלמידים בסיכון ופועלות לצמצום הנשירה מבתי הספר ● אבל דבר אחד הן לא מצליחות לעשות: להסתיר את אוזלת היד הממשלתית של מי שבאמת אמורים לעשות את העבודה הזו

כרמית ספיר ויץ

בחודש האחרון התקיים הכינוס הראשון של השולחן העגול הבין־מגזרי של משרד החינוך: המגזר הראשון – המדינה ומוסדותיה, המגזר השני – תאגידים וחברות פרטיות, והמגזר השלישי – עמותות וארגוני החברה האזרחית. גם אווירת שיתוף הפעולה הפורה לא יכלה להסתיר את מה שידעו כל הנוכחים כולם: פעילותן של עמותות בתוך מסגרות החינוך היא ברוב המקרים מבורכת, אבל לא פחות מזה – מגביהה את אוזלת היד של מי שאמורים לעשות את העבודה באמת, מגדילה את התלות ברצונם הטוב וביכולת ההישרדות של אנשי העמותות, ומרחיב ידם ולבם של תורמים וקרנות.

על קצה המזלג: עמותת "חסדי נעמי" מחלקת מדי שנה ילקוטים, כלי כתיבה ומזון למען תלמידים נזקקים; עמותת "עלם" מאתרת תלמידים בסיכון בבתי הספר ומעבירה סרטאות; עמותת "חינוך לפסגות" פועלת לקידום ילדים ובני נוער בעלי פוטנציאל למצוינות, המגיעים מהפריפריה החברתית־גיאוגרפית בישראל; עמותת "זיו נעורים" מסייעת למנוע נשירת בני נוער ממערכת החינוך באמצעות פעילות ימית אתגרית וחווייתית; עמותת "יריד לחינוך" מרשתת את בתי הספר בגמלאים שמגיעים לחנוך תלמידים וכן הלאה.

לפעילות הזו תורם משרד החינוך סכומים נמוכים מאוד, באמצעות תקנה שתוקנה לפני ארבע שנים לעידוד התנדבות במערכת. חצי מיליון שקל בשנה, זה הכל.

בתוך המשרד מודעים למצב הבלתי אפשרי שנוצר. ממסמך שנוסח על ידי אנשי המינהל הפדגוגי ניתן ללמוד על האנדרלמוסיה השלטת בתחום, אם כי לאחרונה נדרשים אנשי העמותות להציג בפני מנהלי בתי הספר "אישור מוסר מתערב". "אין מדיניות אחת ברורה, מערכת מסובכת כתוצאה מריבוי כתובות במשרד, כמו גם מגוון עמדות וגורמים שונים הפועלים ללא תיאום", כתוב במסמך. "חסרים נתונים ברורים ושקופים על מערכת החינוך, אין יד מכוונת לגבי צרכים, התהליכים הבירוקרטיים מסורבלים אם כי נראה שישנה הבנה ומודעות לתרומתם של המגזרים האחרים לחינוך".

"מאז התחלנו את הפעילות, אנחנו חווים כל יום את המצוקה של עשרות אלפי משפחות בכל הארץ", אומר יו"ר "חסדי נעמי" הרב יוסף כהן. "אם נשב ונמתין לרשויות המוסמכות, אנשים יגיעו לתת־תזונה, ילדים ילכו לבית הספר ללא אוכל ויפתחו את שנת הלימודים ללא ילקוטים וללא ציוד נדרש. יותר מזה, לשכות הרווחה מפנות אלינו משפחות במצוקה. הפכנו להיות כתובת כמעט ממסדית, למעט קבלת תקציבים. אבל אנחנו עושים את הפעילות שלנו מתוך תחושת שליחות, נוכחנו במהלך השנים כי יש כאן עם יהודי עם לב חם ורחב, אנשים רוצים לתת ומצד שני אנשים זקוקים לעזרה. כל מה שצריך זה רק לאסוף 20 אלף מתנדבים, 40 נקודות חלוקה, שש משאיות ענק ולחבר ביניהם. ואת זה אנחנו עושים".

> יו"ר "חסדי נעמי" הרב יוסף כהן: "אם נשב ונמתין לרשויות המוסמכות, אנשים יגיעו לתת־תזונה, ילדים ילכו לבית הספר ללא אוכל ויפתחו את שנת הלימודים ללא ילקוטים וללא ציוד נדרש"

"שלא יהיה בנו צורך"

על פי מחקר שערכו נחום בלם, חוקר בכיר בתחום החינוך במרכז טאוב, ונעם זוסמן ושי צור מבנק ישראל, 85% מכל ההוצאות (בחינוך היסודי והטיבות הביניים, ממלכתי, ממלכתי־דתי, ערבי ויהודי) הן ממשלתיות בעוד חלקם של ההורים במימון שעות הוראה במערכת החינוך עומד על 5%.

קשה להניח את היד על נתונים מסורדרים ומאורגנים, אבל דוח זיילר מדבר על כ־700 ארגוני מגזר שלישי שפעילים בתוך בתי הספר. האם החינוך מופקר בעצם בידי סוכני משנהז "קרוב לוודאי שחלוקה צודקת יותר של התקציב במשרד החינוך הייתה מונעת את הצורך להסתייע בחלק מהעמותות", אומר בלם. "מצד שני, אתה לא יכול למנוע מהורים או עמותות את הניסיון לתת לילדים יתרונות על פני אחרים".

אז איפה הבעיה?

"יש צורך לשנות את שיטת התקצוב – שתהיה דיפרנציאלית ותעניק לתלמידים מאוכלוסיות חלשות את התוספת שלה הם זקוקים. אין לי בעיה עם זה שהורים רוצים לתת לילדיהם עוד שיעור ספורט או אמנות. אני רק לא רוצה שהורים יצטרכו לתת לילדים שלהם שיעורי עזר באנגלית או במתמטיקה. את כל זה בית הספר צריך לתת באמצעות הוראה מספיק טובה, כך שתלמידים לא יזדקקו לשיעורי עזר. הנקודה המרכזית היא שעיקר אי השוויון הוא לא כתוצאה מתוספות הורים, אלא כתוצאה ממערכת התקצוב הבסיסית כפי שהיא מתקיימת".

מנכ"ל "יריד לחינוך" נמרוד אקרמן (40) מסביר כי הפעילות במגזר השלישי נועדה לעשות כל מה שהממשלה לא לוקחת עליו אחריות. בשנת הלימודים הקודמת תרמו מתנדבי "יריד לחינוך" למעלה מ־283 אלף שעות חונכות ב־335 בתי ספר ב־31 יישובים, והיום נמנים עם שורותיה 2,007 מתנדבים הפועלים יום בשבוע לפחות בבתי ספר.

"החזון של כל עמותה הוא שלא יהיה בה צורך", מבהיר אקרמן. "אנחנו מדברים על סיוע למערכת החינוך ומתמקדים בזה. אנחנו לא באים להעלות את הציונים מ־6 ל־9 אלא לחזק אצל

יפעת מידע תקשורתי דרך מנחם בגין 96-98 תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5615166 www.ifat.com

מעריב סופהשבוע - המגזין
עמוד 12 , 27/08/2014 , 27.71 x 27.75
כתבים: כרמית ספיר ויץ
43996765

"כדי לתת בחלוקת נשרדות" מעיתות של העמותות "זיו לנוער", "חסדי נעמי" ו"דרכים" צילומים: דני אקרמן, מיכאל עמדי

שמכל המיליארדים לפרויקט הזה אין כסף, וגם לא ממש תשומת לב".

חיים מהיד לפה

עמותה נוספת הפעילה במערכת החינוך היא "זיו נעורים", שמאז הקמתה בשנת 2000 מנסה למנוע נשירת תלמידים ממערכת החינוך בהצלחה לא מבוטלת. בעמותה מציגים נתונים מרשימים: 85% מבוגריה ממשיכים במסגרות החינוכיות ולא נשרו ממערכת החינוך, וכ־62% מבוגרי העמותה הם בעלי בגרות מלאה ונכנסו למעגל העבודה. והתמיכה של מערכת החינוך בעמותה? היא הסתכמה בעשור האחרון ב־120 אלף שקל, ובמילים אחרות: 1,000 שקל בחודש.

"למערכת נוח לחיות עם זה והיא משכללת את זה", אומר מנכ"ל העמותה בני וקנין. "היא אומרת: 'נתמוך בכם מעט, אבל אתם תמשיכו לעשות את מה שאתם עושים במקומנו'. זו עובדה מצערת. פעילות ימית היא סיפור יקר: אחזקת כלי השיט, המבנים, הביטוחים, אחראי הבטיחות ועוד. המדריכים מקבלים עבור 50 שעות חודשיות 1,200 שקל, וכל מה שאני רוצה זה שמשרד החינוך יפטור אותנו מלהתעסק במימון ויאפשר לנו לעסוק רק בפעילות, כי הוא מכיר בחשיבות העשייה שלנו. הפידבק שהנערים מקבלים מהים, דרך הפעילות האתגרית־חווייתית, הוא מיידי. כעמותה אתה חי מהיד לפה, הרי זה לא עסק לעשיית רווחים. עמותה מגייסת משאבים מקרנות ומתורמים, ומנכ"ל עמותה כזו, שאין לו אוויר לנשימה, נמצא בבעיה אדירה. אתה כל הזמן במלחמת הישרדות. עכשיו אנחנו מחפשים מרכז שלישי בעכו, אבל בלי משאבים לא נוכל לגדול. אנחנו תלויים בתרומות".

איך זה עובד?

"אנחנו עובדים מול מנהלי אגפי חינוך ברשויות המקומיות. הם מכירים את בתי הספר שבהם אזורי הנשירה הגבוהים ביותר. אנחנו יושבים עם המנהלים, המחנכים והיועצות החינוכיות, שמכירים את הילדים בצורה הטובה ביותר, והם בוחרים את הילדים שישתתפו בתוכנית. אותם ילדים עוברים את הראיונות שלנו, ולאחר מכן יש ערב חשיפה עם ההורים. פעם בשבוע, אחרי שעות הלימודים, אנחנו מביאים את הילדים לפעילות הימית במרכזים כנתניה או באר שרדוד, עם מדריכים שלנו שהם בוגרי יחידות קרביות שמשמשים גם אח בוגר במשך שנתיים. בסוף כל פעילות אנחנו עושים עיבוד למה שהיה בים ומנתחים את ההקבלה למה שקורה בחיי היומיום. איך אני יודע שהצלחתי? יש לנו תובנית ייחודית למדידה והערכה, שאני מציג למנהלי בתי הספר בשיחת סיכום – שאלון שהילד ממלא על עצמו, שאלון שהמדריך ממלא על הילד ושאלון שהמורה בבית הספר ממלא. כאן אנחנו למדים מה הילדים עברו, במה הם התחזקו ובמה לא. זה לא מוצר היי־טק שאתה מייצר ומוכר בשוק. תהליכים אצל ילדים לוקחים זמן, וכל ילד הוא עולם ומלואו".

בעוד שבועיים תיערך פגישה של שר החינוך עם נציגי עמותות הנותנות מוצרים משלימים למערכת החינוך על בסיס מתנדבים, בנושא הגדלת התמיכה הכספית. מה ייצא מזה? שאלה טובה.

תגובת משרד החינוך לא התקבלה עד מועד סגירת הגיליון. ●

עילום: זיו נעורים

> מנכ"ל "זיו נעורים" בני וקנין (בתמונה): "למערכת נוח לחיות עם זה והיא משכללת את זה. היא אומרת: 'נתמוך בכם מעט, אבל תמשיכו לעשות מה שאתם עושים במקומנו'. זה מצער"

פעת מידע תקשורתי דרך מנחם בגין 96-98 תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5615166 www.ifat.com